

БИБЛИОТЕКА
• КЪМ ИЗВОРИТЕ •

ЗОГРАФСКИ МАНАСТИР

В Зографската издателска поредица Библиотека **•Към изворите•** се публикуват изворни текстове от манастирския архив, както и стойностни трудове върху родната и общобалканска църковна история и култура, основани на изворов материал.

Съставители: Надя Христова Данова, Кета Николова Мирчева,
Светлана Любомирова Иванова

Графично оформление: Милена Вълнарова

© Зографска света обител, 2023

© Фондация „Наследство на Зографската света обител“, 2023

© Надя Данова, Кета Мирчева, Светлана Иванова – съставители

<http://zograpnasledstvo.com>

e-mail: zograp.nasledstvo@gmail.com

ISBN: 978-954-770-478-7

Дигитално копие на оригиналните
кондуки може да се види на:

<https://zograpnasledstvo.com/och5u>

1799 годъ що ѿзймае да се знае ѿсего
мѣсяца майя 8. до година

ѸЗЕХѸ ГОСПОДИ ТВОРИ СВОЮ
МАНДРИТУ НА СПАНА БИТИ ТВОРИ

1799

4800

Три Зографски Кондник

(1799 – 1807 г.)

Разчитане, набор и коментар

Надя Данова, Кета Мирчева, Светлана Иванова

Зографски манастир
• Света Гора •
2023

ѸЗЕХѸ МИЛОСТИННА СОДЕ РДНА
ТРОИГУМЕНА ОІНАНІЯ И ПЕРСІИ

ѸЗЕХѸ МИЛОСТИННА ТРОИ

ѸЗЕХѸ МИЛОСТИННА С МИСТИЛАН

ѸЗЕХѸ ЗАДАНА МУЗОРЕ ХАПО

ѸЗЕХѸ МИЛОСТИННА ПОДА ДОДЕ

ЧІТОВЕ НАМАРЪ СЯН

ѸЗЕХѸ МИЛОСТИННА СЪ ДИРАТУ

СИЕНИ ПІРНАЛА СЪ ПОСТАВЛЕН

ѸЗЕХѸ СЪ ТРОИГУМЕНА ПОСТАВЛЕН

СЪ ВОЛНАТНА БОЛІЯ

1807

604

6091

Предисловие

През 2020 г. беше осъществено издание на най-ранната достигнала до нас кондика на Зографската света обител в Атон, която се съхранява под № 231 в библиотеката на манастира и покрива годините 1734–1816¹. Този том е поредната стъпка, която отразява желанието на Зографската монашеска общност да направи достъпно за изследователите запазеното в нейната библиотека архивно богатство. Проектът се осъществява с разрешението и благословията на игумена на Зографската света обител архимандрит Амвросий, на когото изказваме гореща благодарност².

Изданието представя три кондики – № 55, 245 и 246, които съвпадат хронологически с част от времето (1799–1805), през което е водена и кондика № 231³. Това хронологическо застъпване обаче не е резултат от широко разпространената практика в работата на манастирските скриптори по преписване и припокриване на информация в еднакви или повече или по-малко различаващи се помежду си документи. Кондики № 55, 245 и 246 съществено се различават по оформлението, воденето и съдържанието си от кондика № 231. Докато кондика № 231 представлява регистър на постъпващите в обителта средства от таксидите (пътуванията на отделни монаси до различни селища с цел събиране на милостиня) и даренията, правени от поклонниците, то кондики № 55, 245 и 246 са по същество

¹ *Кондика на Зографската света обител (1734–1816 г.)*. Разчитане, набор, превод и коментар Надя Данова, Кета Мирчева, Димитър Пеев, Олга Тодорова, Светлана Иванова. Зографски манастир: Библиотека „Към изворите“, Зографска света обител, Света Гора, Атон, 2020.

² Особена признателност дължим и на библиотекаря на обителта йеромонах Атанасий за предоставените ни дигитални копия на кондиките и за множеството консултации във връзка с нашата работа.

³ За пръв път за съществуването на тези кондики съобщихме в наша статия, публикувана през 2019 г., вж. Данова, Надя, Кета Мирчева, Олга Тодорова, Светлана Иванова. Четири зографски кондики от XVIII – началото на XIX век. – В: Пеев, Димитър, Маргарет Димитрова, Екатерина Дикова, Генчо Банев, Любка Ненова (съст.). *Зографски сборник. Зографският архив и библиотека. Изследвания и перспективи*. Света Гора: Зографски манастир, 2019, 350–412.

сметководни книги, в които се описват всички приходи и разходи, дългове и заеми на Зографската монашеска общност. Разграничението се отразява и в названието, което монасите, вписващи записите, използват по отношение на своите регистри. Докато № 231 изрично е наречена „кондика“, то в № 55, 245 и 246 терминът „кондика“ не се използва никъде, а на няколко места се говори за „ката́стихъ“⁴, което съответства на гръцкото „κατάστιχον“, означаващо „регистър“, „списък“ или „сметководна книга“. Поради обстоятелството, че в манастирския архив публикуваните тук от нас регистри са вече заведени като кондики, а и доколкото „кондика“ е по-общия термин, под който се разбира книга на обществена или религиозна институция „в която се вписват важни, необходими за запомняне неща“⁵, и ние предпочетохме да го запазим при представянето им в това издание, без да се отказваме и от по-прецизното им определяне като катастиси/сметководни книги.

Понятието „кодекс“/„кондика“ се използва в канцеларската практика на Православната църква и други институции в българските селища през XVIII и XIX в. по отношение на сводни книги, в които се записват значими събития от живота на дадена църква, митрополия или манастир, градска община, производствена корпорация – еснаф или училище. В кондиките/кодексите се вписват протоколи от заседания на управителното тяло на съответната институция, както и решения по различни въпроси, свързани с функционирането ѝ. Включват се данни за проведени от членовете на общността избори и назначения, преписи от документи, издавани от дадената институция, входяща и изходяща кореспонденция, както и записи с финансово-имуществен

⁴ Кондика 245, л. 19г [с. 35].

⁵ Речник на съвременния български книжовен език. Рег. Любомир Андрейчин, Стефан Илчев, Стефан Младенов и кол. Т. 1, София, 1955, с. 631.

характер⁶. Манастирските кондуки са отделен „под-жанр“ на този тип документи. За съжаление, както отбелязахме и при издаването на кондука № 231, липсва сравнително изследване на тяхната типология и еволюция във времето. И ако за постепенния преход от „поменик“ към „кондука“, процес който протекъл бавно в течение на XVII и XVIII в., все пак могат да се направят някои първоначални изводи чрез проследяване на промените в произхождащите от диоцеза на Охридската архиепископия поменици и най-ранни южнославянски образци, самоназовавали се „кодука“/„кондука“, то за това как в отделни случаи⁷ манастирските кондуки започнали да се превръщат от регистри на имуществото и даренията за манастира в сметководни книги на светите обители и кога се случило това засега е трудно да бъдат направени достатъчно добре обосновани предположения.

Въпреки че в манастирските и по-общо църковните канцеларии на Балканите и на Атон сметководните книги са широко представени и често се използват като важен извор за манастирската икономика⁸, те не са били обект на специално внимание от гледна точка на дипломатиката. По-различен е случаят в Русия, където на тях е посветена отделна монография и е направен опит за тяхната типологизация и

⁶ По-подробно за кондуките като извор вж.: Предисловието към *Кондука на Зографската света обител (1734-1816 г.)*..., 10-11.

⁷ Вж. например подобни документи на Кулифаревския и Капиновския манастир – ДА-В. Търново, ф. 805К, оп. 1, а. е. 79, 120, 123 и др. Такава е и все още непубликуваната кондука на Рилския манастир (АРМ, Библиотека, рк. 2/1), водена от 20 декември 1833 до 6 декември 1887 г., която според вписаното в нея продължила друг тип документ от същия вид, изгорял по време на пожара през 1833 г.

⁸ Вж. напр. Lazar, Gheorghe. Between Piety and Economics. Nugat Monastery (Walachia) and Its Register of Revenue and Expenses (1731-1739). – In: Avramov, Rumen, Aleksandar Fotić, Elias Kolovos, Phokion P. Kotzageorgis (ed.). *Monastic Economy across Time. Wealth Management, Patterns, and Trends*. Sofia: Centre for Advanced Study, 2021, 112-129; Παπαζάκας, Αλέξανδρος. Η οικονομική δραστηριότητα της Αθωνικής Μονής Παντοκράτορος κατά την Οθωμανική περίοδο. Πρωτεύουσα μεταπτυχιακή εργασία. Αριστοτελείο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Θεσσαλονίκη, 2009, σ. 7. Достъпна на <http://ikee.lib.auth.gr/record/123598/files/GRI-2010-5358.pdf>, консултирана на 13.07.2022 г.; Παπαζάκας, Αλέξανδρος. Η πιστοληπτική και πιστωτική δραστηριότητα της αθωνικής Μονής Παντοκράτορος κατά την Οθωμανική περίοδο (1750-1821) – Τα Ιστορικά, τεύχος 60, Ιούnius 2014, 191-205.

класифициране⁹. Доколкото историческите реалии в Русия и на Балканите обаче съществено се различават, особено през разглеждания от нас период, руското проучване не би могло да бъде полезно в нашия случай. Колкото до термина „катастих“, най-ранното ни известно споменаване в южнославянската църковна традиция е регистрирано в един документ на Хилендарския манастир от 1694–1704 г.¹⁰, който по същество представлява регистър на направените през този период дарения на обителта от различни селища. Т.е. независимо от самоназванието „катастих“¹¹ документът съответства много повече на кондука № 231, отколкото на публикуваните тук катастиси/сметководни книги.

Трябва да отбележим също, че от гледна точка на историята и практиката на счетоводството, терминът „сметководна книга“ се отнася не до списък, който включва описи с цифри (каквито случаи изобилстват в кондуките), а до методи и практики, които се прилагат за изчисляване на финансови резултати за даден период от време¹². Зографските

⁹ Иванов, Вячеслав. *Бухгалтерский учет в России XVI – XVII вв.: историко-источниковедческое исследование монастырских приходо-расходных книг*. Санкт Петербург: Дмитрий Буланин, 2005. За съжаление не можаме да се запознаем с изследването, тъй като не е достъпно в българските библиотеки. За него вж. и рецензията на Черкасова, Марина. Иванов В.И. *Бухгалтерский учет в России XVI – XVII вв.: историко-источниковедческое исследование монастырских приходо-расходных книг*. СПб.: Дмитрий Буланин, 2005. 256 с. ил. – *Отечественная история*, 2006, 6, 205–207.

¹⁰ Пузовић, Љиљана. Прикупљање писаније према катастиху манастира Хилендара (бр. 521): Прилог историји српске цркве и народа крајем XVII и почетком XVIII века. – In: Турилов, Аркадий, Тамјана Суботин-Голубовић, Ирена Шпадијер, Наташа Драгин, Душица Грбић, Катарина Мано-Зиси (ed.). *Scala Paradisi. Akademiku Dimitriju Bogdanoviћu у спомен 1986–2016. Словенски и српски средњи век. Књ. 1*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2018, 239–263.

¹¹ „Катастих“ се самоназовава и друг подобен документ от XVIII в., в който също се регистрира само получаваната от манастира милостиня и принадлежи на манастира „Св. Йоан Прогромос“ в Серес. Вж. Катсарός, Βασίλης, Χαράλαμπος Παπαστάθης. Προδρομικά Αποσημειώματα. Βραχέα χρονικά σημειώματα τεσσάρων καταστίχων της Μονής Τιμίου Προδρόμου Σερρών των ετών 1730–1806 μετά „παράρτηματος“ δύο γραμμάτων: „ζητείας“ και επικυρώσεως. – *Σεραϊκά Σύμμεκτα*, Σέρρες: Εταιρεία Μελέτης και Έρευνας της Ιστορίας των Σερρών (Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.), 2013, 21–86.

¹² Най-общо за историята на счетоводството вж. Woolf, Arthur. *A Short History of Accountants and Accountancy*. London: CEE & Co (Publishers) Ltd., 1912. За един по-модерен подход към темата и състоянието на съвременните изследвания – Napier, Christopher. Accounting History and Accounting Progress. – *Accounting History*, 2001, 6, 7–31. Достъп на <http://ach.sagepub.com/content/6/2/7> (консултирана 13.07.2022) и Walker, Stephen P. Accounting in History. – *Accounting Historians Journal*, 2005, Vol. 32 : Iss. 2 , Article 10, 1–27. Достъп на: https://egrove.olemiss.edu/aah_journal/vol32/iss2/10. Консултирана на 13.07.2022. За развитието на счетоводните практики сред българите през XIX в. – Русев, Иван. *Търговската модерност на Българското възраждане като култура и практика*. Варна: Изд. Ровина, 2015.

сметководни книги (кондики № 55, 245 и 246) съответстват на точно този тип документация. Подобни катастиси са запазени и в архива на Протата¹³ в Атон и в хранилищата на светогорските обители¹⁴. Кога обаче за пръв път сметководните книги се появяват в атонската канцеларска практика засега не може да се каже със сигурност. Във всеки случай в последната четвърт на XVIII в. те вече са утвърдени и установени като тип документ, който следва да се поддържа от монашеските братства в светогорските обители. В Типика на патриарх Гавриил IV от 1783 г. се отделя голямо внимание на финансовата отчетност на всички единици на светогорската монашеска общност, като в параграф 12 се предвижда приходите и разходите, както и всички видове сметководни книги на малките манастири да се проверяват и да се потвърждават от четиримата попечители на общността¹⁵. Върху появата на сметководните книги безспорно влияние е имало и по-общото развитие на счетоводните практики на Балканите, но доколкото като икономически мощни единици самите атонски манастири се явявали инкубатор и лаборатория на нови икономически практики¹⁶, не е изключено, особено в българския случай, те

¹³ Γάσπαρης, Χαράλαμπος. *Αρχείο Πρωτάτου. Επιστομές μεταβυζαντινών εγγράφων*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών. (Αθωνικά Σύμμεικτα, 2). 1991, 171-266.

¹⁴ Μελισσάκης, Ζήσης. *Αρχείο της Ι.Μ. Εσφιγμένου. Επιστομές μεταβυζαντινών εγγράφων*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Ινστιτούτου Βυζαντινών Ερευνών (Αθωνικά Σύμμεικτα, 11). 2008, 61-62, 74-76, 84-87, 90-94, 105-107; Παπαζάκας, Αλέξανδρος. Η πιστοληπτική και πιστωτική δραστηριότητα...; Χεκίμογλου, Ευάγγελος, Αλέξανδρος Γρηγόριου, *Τα λογιστικά κατάστιχα της μονής Σίμωνος Πέτρας* – ΑΒ Πανελλήνιο Ιστορικό Συνέδριο (27-29 Μαΐου 2011), *доступ* на <https://tinyurl.com/mr2fss9c> (консултиран 13.07.2022) и др.

¹⁵ Παπαχρυσάνθου, Διονυσία. *Η Διοίκηση του Αγίου Όρους (1600–1927)*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών Ινστιτούτου Βυζαντινών Ερευνών (Αθωνικά Σύμμεικτα, 6). 1999, 25-29, 78. Към заключение, че практиката на гържането на сметководни книги се наложила през втората половина на XVIII в. водят и вклучените в каталога на Гаспарис катастиси, повечето от които започват да се водят през 60-70-те години на XVIII в. В изданието кондиките, съхранени в архива на Протата, са разделени на две големи групи: първи дял, в който преобладават кондиките с регистрации на различни решения на Мегали синакси, в които понякога има и счетоводни документи и втора група, изрично означени като „катастиси“ – такива, които представляват изцяло счетоводни документи на Киновиса, на Мегали Синакси, на епископите, на епитропите на монашеската общност в Цариград, на метосите на Света Гора във Влашко и Молдова и др. Най-ранният такъв документ започва да се води от 1743 г. – Γάσπαρης, Χ. Цит. съч., ζ'-η', ιγ'-ιζ', 173.

¹⁶ Вж. напр. Cotovanu, Lidia. Orthodox Monasteries as Banks. A Comparison with Catholic Mounts of Piety. – In: Avramov, Rumen, Aleksandar Fotić, Elias Kolovos, Phokion P. Kotzageorgis (ed.). *Monastic Economy across Time. Wealth Management, Patterns, and Trends*. Sofia: Centre for Advanced Study, 2021, 155-

самите да са били едни от първопроходците и на това поле. Зографските сметководни книги със сигурност са следвали, включително в начина си на водене и оформление, утвърдени образци в Света Гора. Тъй като обаче запазените в архивите на Протата и отделните атонски обители катастиси не са широко достъпни, а в каталозите и публикациите те се представят в резюмирана форма¹⁷ (а между тях съществуват разлики¹⁸), на този етап е невъзможно да се търсят прототипи на кондики № 55, 245 и 246 или да се правят сравнения с други такива.

Кондики № 55, 245 и 246 са най-ранните известни ни сметководни книги, запазени в архива на Зографския манастир. Те са създадени по времето, когато епитроп на светата обител е произгумен Евтимий¹⁹. Като епитроп той е описан в списъка на дарителите за католикона през 1800 г., а от запис в кондика № 55, преписан после в кондика № 245, разбираме, че е станал такъв през май 1799 г.²⁰ Последните вписвания, в които той е назован епитроп и произгумен Зографски, са от февруари 1805 г., когато получава дължимата 7% годишна лихва²¹ върху дадените преди това 1000 гроша в заем на манастира²². Дали някакви кондики от жанра „сметководни книги“ са съществували в Зографската света обител преди Евтимиевото епитропство, не бихме могли да гадаем засега, тъй като не ни е известно наличието на подобни по-ранни извори в архивите. Приходите и разходите на манастира обаче

180; Kotzageorgis, Phokion. Crisis and Survival of the Athonite Monasteries during the Seventeenth and Eighteenth Centuries. – Ibidem, 98- 111; Κотζαγεώργης, Φωκίων. Τα μοναστήρια ως οθωμανικές τοπικές ελίτ. – Στο: Κολοβός, Ιλίας (επιμ.). *Μοναστήρια, Οικονομία και Πολιτική. Απο τους μεσαιωνικούς στον νεώτερο χρόνο*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2011, 163-187.

¹⁷ Γάσπαρης, Χ. Цит. съч., 171-266.

¹⁸ Пак там, с. 173.

¹⁹ Повече за тази хипотеза и за Евтимий вж. у Данова, Н., К. Мирчева, О. Тодорова, С. Иванова. Цит. съч., 367-370; Мирчева, Кета. Изграждането на Зографския съборен храм според сметководните книги от 1799 – 1805 г. – *Зографски съборник*. 2. (под печат).

²⁰ *Кондика* 55, л. 29г; *Кондика* 245, л. 19г [с.35].

²¹ *Кондика* 246, л. 11v.

²² *Кондика* 245, л. 119г [с.245]).

изглежда продължили да се водят по същия начин и след като проигумен Евтимий бил заменен от архимандрит Лаврентий на епитропския пост, а и след това. Поне така свидетелстват отделни листове и коли от по-късни зографски сметководни книги, съхранявани днес в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Ив. Дуйчев“ при СУ „Св. Климент Охридски“, които съдържат подобни записи от 1804/1805, 1807/1808 и 1841 г.²³ Сред тях има и 4 листа, които се повтарят в кондика № 246²⁴ и за които, тъй като съдържат задрасквания и поправки, можем да предположим, че представляват чернова на тази сметководна книга. Както отбелязваме по-долу, подобно прехвърляне на данни наблюдаваме и между кондики № 55 и 245, като основните рубрики от № 55 за 1799/1800 г. с незначителни различия са преписани в № 245 – факт, който показва, че в зографската манастирска канцелария това вероятно е било практика. От останалите запазени в Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Иван Дуйчев“ части от сметководни книги²⁵ пак може да се съди, че те продължават да се водят по установения по времето на проигумен Евтимий начин поне до 1841 г. – последната година, за която разполагаме с данни.

На времето Асен Чилингиров изказа мнение, че записите в кондика № 245 са автограф на проигумен Евтимий²⁶. Заключение то му се основаваше на използването на аз-формата –

²³ Христова, Боряна, Аксиния Джурова, Вася Велинова. *Опис на славянските ръкописи от Центъра за славяно-византийски проучвания „Проф. Ив. Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски“*. София: Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Ив. Дуйчев“, 2000, 59-65.

²⁴ Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Ив. Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски“, Suppl. Cod. D. Slavo 14. Съвпаденията са отбелязани в бележка под линия при публикацията тук.

²⁵ Център за славяно-византийски проучвания „Проф. Ив. Дуйчев“ към СУ „Св. Климент Охридски“, Cod. D. Slavo 23. Само един недатиран лист (5r), написан на гръцки език, който представлява обобщена сметка на всички разходи, направени от манастира за конкретна непосочена година, се отличава от обичайните записи в публикуваните тук сметководни книги, но за него не можем да бъдем сигурни (той е с различни от другите листи размер и воден знак), че е представлявал интегрална част от тях.

²⁶ Чилингиров, А. *Българската архитектурна школа*. Т. 2. Берлин, 2007, достъп на <http://www.otizvora.com/files2015/tschilingirov//atch-BG-arhitekturna-shola-II.pdf>, консултирано на 18 юни 2018 г.

ΔΑΔΌΧЪ и ѿзъ проигѣменъ еѵтѣмѣй (№ 245, л. 126v [с.260]). Чилингиров обаче не е забелязал, че на посочената от него страница има два записа в първо лице от името на Евтимий и че те са направени от две различни ръце на двамата основни, но различни писачи, водили кондиката до август 1801 г. и след това. Аз-форма е употребена и при едно от вписванията в кондика № 55 – ѿзѣхъ готѣви пари ꙗ архѣмандрита кѣ станѣ епѣтропъ (л. 29r) и е използвана от втория писач на кондиката, който я води между 8 май 1799 г. и септември същата година. Нашето предположение, е че ако изобщо можем да си позволим да идентифицираме някоя от тези ръце като автограф на епитроп Евтимий, то по-скоро това би трябвало да е ръката, водила кондика № 55 между май и септември 1799 г. Към подобен извод ни насочва не само фактът, че записите от 1799 г. в кондика № 55 са преписани в кондика № 245, но и че същият писач е направил важни единични вписвания в № 245, които засягат започването на съдебен спор с манастира Ватопед и получаването на годишната вноска от метосите на Зограф в Молдова. Допускаме, че е възможно в първия етап на своето епитропство проигумен Евтимий да е водил сам кондиката, но след това вероятно е натоварил друг монах с тази задача, който ще да е изпълнявал длъжността писар на манастира. Смяната на основните писачи в кондики № 55, 245 и 246 след определен период от време – най-малко година²⁷ – също подкрепя предположението, че вписването на приходите и разходите на манастира в кондиките било дело на отделно лице, което изпълнявало ролята на писар. За наличието на такава длъжност подсказват и записите за заплащане на „писакот“ дякон Паусия в кондика № 55 (л. 12r, 16r) и на „писакот“ Иларион в кондика № 246 (л. 5r). За съжаление

²⁷ Един бил писачът в кондика № 245 между септември 1799 и май 1800 г., друг – между май 1800 и август 1801 г., трети – между август 1801 и началото на 1804 г., а четвърти направил вписванията между май 1804 г. и май 1805 г. в кондика № 246.

на този етап не можем да изкажем никакви предположения за първия писар – Паусий. През този период в сметководните книги са регистрирани няколко зографски монаси с това име – един от тях е проигумен, друг – челник, трети – иконом в Румилия (Ормилия), а четвъртият, както виждаме – „писак“²⁸. В случая с Иларион обаче – в манастирското братство по негово време няма неговии съименници – би могло да се допусне, че е възможно да е идентичен на Иларион Зографец, писач на Филада от 1800 г., съдържаща служба и страдание на св. Трифон, съхранявана в Хилендарския манастир²⁹ и Молебни канони към св. Богородица и св. Георги от 1796 г. от Зографската библиотека³⁰. Възможно е също така Иларион да е и първият учител по славянска граматика на бъдещия радикален водач на българите в църковно-националната борба Неофит Бозвели. Като коментира трудната съдба и стремеж към знание на своя любим ученик в „Живопис на Николай (Неофит) Димчов“, Бозвели мимоходом отбелязва, че „и аз като бях като него, мя е учил граматика някой си ваш самомонастырецъ, покойный Иларѣон, монастырскый вы писарь“³¹.

Кондикуа № 55 беше въведена в научно обръщение в изследването ни, посветено на кондикуи № 231, 55, 245 и 246³². Документът се състои от 40 листа бяла груба хартия с размер 405x290 мм³³. Липсват данни кога и от кого е направена фолиацията на ръкописа, но е вероятно това да се е случило

²⁸ Вж. именния показалец тук.

²⁹ Богдановић, Димитрие. *Каталог Тирилских рукописа манастира Хилендара*. Београд: Српска Академија наука и уметности, Народна библиотека Србије, 1978, № 801, с. 270.

³⁰ Зогр. 388. – Иванова, Климентина, Елисавета Мусакова, Козма (Красимир) Поповски, Петко Петков, Андрей Бояджиев, Андрей Бобеф, Любка Ненова, Маргарет Димитрова. *Каталог на славянските ръкописи от Зографската света обител (№ 287-405)*. Света Гора: Зографски манастир, 2017, 120-121.

³¹ Арнаутов, Михаил. *Непознатият Бозвели. Първообразът на „Мати България“ и други необнародвани трудове и писма*. София: БАН, 1942, с. 372. Същото предположение поддържа и Радев, Иван. *Архим. Неофит Петров Котленец или все още непознатият Бозвели*. София: Обединена редакция за книги и периодика „Мисъл“, 2011, 60-63.

³² Данова, Н., К. Мирчева, О. Тодорова, С. Иванова. Цит. съч.

³³ За съжаление не можем да дадем сведения за водните знаци на кондиките, тъй като сме работили само с техни дигитални копия.

значително по-късно от времето на създаването му, тъй като са поставени печатни цифри и в нея са включени и гърбовете на предната и задната корици. При представянето тук сме въвели нова фоліация, която започва, както обикновено от първия лист в кондиката и изключва кориците. Ръкописът не е в добро състояние, част от листовите, особено близо до корицата, са проядени. Подвързията е оригинална: дебел картон, обвит в кожа. Върху корицата по-късно е написано с червен молив – „К (?) 1799 г.“. Основният тип писмо е нов полукурсив, който често преминава в бързопис. Записите са на новобългарски език. Сред писачите се открояват 3 ръце – една, чието дело са записите от 8 май 1799 г. до септември същата година, друга, чиито първи записи започват от септември 1799 г. и една трета, с която е описан дългът на манастира към 1799 г., като записите с тази ръка започват от април 1799 г. и прекъсват скоро след май 1799 г. На гърба на предната корица има няколко записа и сметки с две различни ръце, които се отличават от основните, с които е водена кондиката. Същото важи за вписванията на л. 40v и на гърба на задната корица, които също са направени от други лица и представляват записи за покойници, закупени риби за празника на манастира и др. Всеки лист е разграфен на 5 графи, които са попълвани сравнително стриктно и следват обозначеното в графите съдържание. На л. 24v, 25r, 25v, 27v, 28v, 34r, 34v, 35r и 35v няма никакви записи. Крайните дати в кондиката са 8 ноември 1798 и 27 декември 1800 г. Тъй като всички записи за 1799 г. от кондика № 55 са преписани в кондика № 245, при публикацията тук предаваме изцяло съдържанието само на записите, които не са включени в кондика № 245. Те представляват най-вече подробен опис на дълга на манастира към 1799 г., който публикуваме веднага след предадения изцяло текст на кондика № 245. Останалите

няколко листа със записи, които са пропуснати в № 245, следват веднага след това. Колкото до вписванията, преписани в кондика № 245, дребните разночетения между двете кондики, там където има такива, са отбелязани в бележка под линия.

Кондика № 245 е използвана от Асен Чилингиров в статията му „Нови данни за строежа на съборната църква на Зографския манастир“, в която са публикувани в превод записите в кондиката, свързани с построяването на католикона³⁴. По-късно същият автор помещава в електронното издание на книгата си „Българската архитектурна школа. Изследвания“, т. 2 и факсимилета на съответните листове от кондиката.³⁵ Данни от тази кондика са използвани и в споменатата наша статия, посветена на четирите кондики.

Кондика № 245 се състои от 135 листа или 270 страници бяла груба хартия с размер 360x255 мм с паралелна служебна фолиация с печатни цифри и пагинация на ръка. Не разполагаме с информация в кой момент и от кого са правени фолиацията с печатни цифри и пагинирането на ръкописа. Във фолиацията и пагинирането не е включен първият лист, който на практика играе ролята на предна корица, върху която има етикет с надпис „Кондика Инв. № 245“. Фолиацията с печатни цифри наподобява тази на кондика № 55, като в този случай цифрите са поставени в средата на долното поле на всеки лист с изключение на първия. Тя започва на втория лист и продължава до л. 134 без прекъсване. Пагинацията на ръка също започва от втория лист и следва лице-гръб, достига до с. 189 и след това прескача на с. 200 и прекъсва на с. 267. Цифрите са изписани много едро с химически молив в горния десен ъгъл на всяка страница. Със същата ръка,

³⁴ Чилингиров, Асен. Нови данни за строежа на съборната църква на Зографския манастир. – *Македонски преглед*, 2000, 4, 121-138.

³⁵ Чилингиров, А. *Българската архитектурна школа...*, 46-77. Подробности за това как авторът попада на ръкописа – Чилингиров, Асен. *Гръцки дневник – септември 1989*. София: Херон прес, 2012, 152-153.

с която с молив е вписан инвентарният номер на ръкописа на гърба на първия лист, е започната втора фолиация на кондиката, която продължава до л. 6r и погрешно продължава фолиацията след прекъсването на пагинацията на с. 267 като л. 268-272. 59 листа в кондиката не са изписани³⁶. При описанието на ръкописа тук сме въвели нова фолиация, която започва от невключения в служебната фолиация л. 1. За улеснения на ползвателя в прави скоби е дадена и открояващата се на листа пагинация с химически молив.

Ръкописът не е в добро състояние, част от листовите са проядени. Основният тип писмо е нов полукурсив, примесен с бързопис. Записите са на новобългарски език. Всеки лист е разграфен на 5 графи, които са попълвани сравнително стриктно и следват обозначеното в графите съдържание. Всички записи за 1799 г. в кондика № 245 са преписани от кондика № 55. Крайните дати в кондиката са 8 май 1799 г. – 15 май 1808 г. Кондиката е водена основно от двама писачи, като на първия принадлежат записите от 1799 г. до август 1801 г.³⁷ Със същата ръка са направени и две вписвания от 1801 г. в кондика № 231. Вторият писач започва да води кондиката след август 1801 г.³⁸. Той също има вписвания в кондика № 231 – 3 от 1803 г. Срещат се и записи от други ръце. В края на кондиката има и няколко записа от 1806 и 1808 г., които съвпадат с ръката, с която е изписана кондика № 246³⁹ и с която са направени 11 вписвания от 1804–1806 г. в кондика № 231. Два важни записа на л. 81r [с.159]

³⁶ Л. 17v [32], 18v [34], 21v [40], 33v [64], 37v [72], 38v [74], 43r [83], 46v [90], 47v [92], 48r [93], 58r [113], 58v [114], 59r [115], 59v [116], 60r [117], 60v [118], 61v [120], 63r [123], 64r [125], 65v [126], 67r [131], 67v [132], 68r [133], 68v [134], 69r [135], 69v [136], 71v [140], 72v [142], 81v [160], 85v [168], 87r [171], 87v [172], 88v [174], 89r [175], 89v [176], 91r [179], 91v [180], 94v [186], 95r [187], 95v [188], 96r [189], 96v [200], 98v [204], 99r [205], 99v [206], 108r [223], 108v [224], 117v [242], 128v [264], 129v [266], 130v [267], 131r – 134v.

³⁷ Л. 2r [с.1] – 49r [с.95], 46r [с.107] – 55v [с.108], 61r [с.119], 62r [с.121], 63v [с.124], 65r [с.127], 70r [с.137], 119v [с.246] – 121r [с.249], 124v [с.256].

³⁸ Л. 49v [с.96] – 54r [с.106], 55v [с.108] – 57v [с.112], 61r [с.119], 62r [с.121] – 62v [с.122], 63v [с.124], 65v [с.128] – 66v [с.130], 70r [с.137] – 71r [с.139], 72r [с.141], 73r [с.143] – 81r [с.159], 82r [с.161] – 86v [с.170], 88r [с.173], 90r [с.177] – 90v [с.178], 92r [с.181] – 94r [с.185], 97r [с.201] – 98r [с.203], 100r [с.207] – 107v [с.222], 109r [с.225] – 111v [с.230], 112v [с.232] – 118r [с.245], 120v [с.250], 123r [с.255], 123r [с.257] – 126v [с.262].

³⁹ Л. 128r [с.263], 129r [с.265], 130r [с.267], 130v [с.268].

и л. 94r [с.185], първият от които засяга започването на съдебен спор с манастира Ватонег за притежаван от Зограф имот в Ормилия⁴⁰, а вторият – получаването на етисион (годишна вноска) от метосите в Молдова, са направени от същата ръка, която води кондука № 55 от 8 май до септември 1799 г.

Кондука № 246, която представлява продължение на № 245, беше използвана и цитирана в споменатото наше изследване. Тя се състои от 20 листа бяла груба хартия с размер 405x290 мм. Фолиацията на ръкописа е направена по-късно с молив в горната дясна част на всеки лист. Ръкописът не е подвързан. Езикът е новобългарски, типът писмо – бързопис. Л. 1v, 19v, 20r и 20v не са изписани. Всички записи са направени с една и съща ръка, идентична с ръката с 11 вписвания от 1804–1806 г. в кондука № 231 и отбелязаните вече записи от 1806–1808 г. в кондука № 245. Крайните дати в кондуката са 8 май 1804 и 19 май 1805 г.

Публикуваните мук кондуки/сметководни книги покриват един кратък период от историята на света на Зографска обител – от 1799 г. и до 1805 г., но представляват важен извор за различни аспекти от духовния и материалния живот в манастира, за формите на организация на монашеството на Атон, за манастирската икономика, за контактите с други атонски манастири и с османската власт, за връзките на обителта с православните християни на Балканския полуостров и извън него, за географията на поклонничеството на Атон, за етапите в изграждането на манастирските храмове и сгради и най-вече на новия съборен храм. Немалка част от сведенията хвърлят допълнителна

⁴⁰ За този спор вж. акта на патриарх Калиник IV от март 1804 г., който потвърждава правата на Зографския манастир над чифлика Лазар в землището на Ормилия – Gelzer, Heinrich. Sechs Urkunden des Georgklosters Zografu. – *Byzantinische Zeitschrift*, 12, 1903, 514-518. Съдържанието на документа е описано накратко у Павлиянов, К. *История на българския светогорски манастир Зограф от 980 до 1804 г.* София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2005, с. 104.

светлина върху стопанската история на региона в края на XVIII и началото на XIX век – търговията с жито и добитък, цените на отделни стоки и услуги, заплащането на различни видове труд и пр.

Сметководните книги дават възможност да се проследи структурата на приходите и разходите на Зограф, кредитната му задълженост и как монашеското братство подхожда към този проблем. Те съдържат ценни данни за притежаваните от светата обител метоси в Румиля (Ормилия), Провлака, Шукя (Сукя), Каламария и др.⁴¹ – тяхното управление, получаваните от тях реколта и парични средства, заплащането на наемните работници в тях, търговията с произведените там, но и закупени с цел препродажба зърнени храни и добитък. Сметководните книги носят и информация за придобитите чрез наследства пари и имоти, за отдаването под наем на зографските килии и др. Редица записи, свързани със заплащаните от манастира данъци, но и с даваните от зографските монаси рушвети в хода на различни съдебни спорове или дребни местни конфликти очертават, от своя страна сложната картина на взаимоотношенията с османските власти и доброто познаване на османските бюрократични и съдебни процедури от зографското братство.

Кондиките/сметководни книги съдържат богата информация за монасите от Зографската света обител, за различните позиции, които те заемат в манастирската йерархия и дейностите, които изпълняват в обителта. От тях проличават в подробности правата и задълженията на епитропа на манастира, на икономите и челниците (длъжност,

⁴¹ За метосите на манастира вж. Болутов, Димитър. *Български исторически паметници на Атон*. София: Наука и изкуство, 1961, 101-107; Мердзимекус, Николаос. Сведения за метосите на манастира „Св. Зограф“ на Халкидическия полуостров през XVI-XVII в. – В: *Проф. д.и.н. Станчо Вакалинов и средновековната българска култура*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 459-471; Павликиянов, К. Цит. съч.

свързана с надзираването на грижите за притежавания от манастира добитък, независима от кехаята, който обикновено бил светско лице) в манастирските метоси. Кондиките съдържат и редица подробности за делегирани на отделни монаси задължения по прибирането на зърнената реколта (содията) на манастира, за реализирането ѝ на пазара, за преброяването на притежавания от манастира добитък, за защита на интересите на обителта в съдебни спорове с други манастири, за участие в дейността на Кинотиса и Мегали синакси (събранието на представителите на отделните манастири) в Карея и връзките, осъществявани със светските епитропи на Света Гора⁴² в Цариград и др. Обобщаването на всички тези сведения би спомогнало да разберем как е функционирал манастирът Зограф като идиоритмия⁴³, в какви точно форми и дали и доколко те се променяли във времето.

Чрез многобройните регистрации на всяка покупка и разход, направени в манастира, сметководните книги освен това ни приближават и към всекидневния живот в обителта. Дават ни възможност да усетим неговата специфична атмосфера, да си представим обитаващите го хора, да добием знание за всекидневните проблеми и дейности на монасите и на пребиваващите на Света Гора светски лица, а също и да реконструираме доколкото е възможно мрежата от социални взаимоотношения, която се крие зад видимите манастирски практики.

⁴² За институцията на светските епитропи вж. у Παπαχρυσάνθου, Δ. Цит. съч., 23-25.

⁴³ Най-общо за идиоритмията вж. Patrinelis. Christos. The Monastic Community of Mount Athos. – *Modern and Contemporary Macedonia. History, Economy, Society, Culture. Vol. 1. Macedonia under the Ottoman Rule*. Ed. by Ioannis Kaliopoulos & Ioannis Hassiotis. Thessaloniki: Papazisis Publishers and Paratiritis Publishing House, 1995, 120-121; Зографски, Димитър. *Света-гора-Зограф в миналото и днес*. София: Зографски манастир, 1943; Соколов, Иван. *Афонское монашество в его прошлом и современном состоянии*. Санкт Петербург: Издание книгопродавца И. З. Тузова. 1904, 16-18.

Разглежданите тук кондики съдържат и сведения, които позволяват да се уточнят авторства на отделни произведения, създадени в манастира Зограф, да се установят дарители за изграждането на различни части от храмовете и манастирския комплекс, на църковна утвар и други богослужебни предмети или да се предатират влезли вече в научно обръщение документи от архива на манастира.

Кондиките предоставят възможности за наблюдения и върху развитието на българския език през XVIII – началото на XIX в. Те са извор на информация, на която могат да се опрат работещите в областта на палеографията, ономастиката (антропонимия и топонимия), генеалогията, етнологията, историческата антропология, историята на ежедневието и социалните отношения.

Структурата на публикацията е съобразена с изискванията за научно издание на писмен паметник: предисловие, наборен текст на кондика № 245 (изцяло), части от кондика № 55 и № 246 (изцяло), палеографски албум и справочен апарат. Разчитането и наборът на кондика № 245 са направени от Надя Данова и Кета Мирчева, а на кондика № 246 и частите от кондика № 55 – от Кета Мирчева. Коментарът и справочният апарат са дело на Кета Мирчева, Надя Данова и Светлана Иванова.

Наборният текст следва максимално точно оригинала и неговите особености, като се придържа към последователността на вписванията и въведената от нас нова фолиация за кондики № 55 и 245 и служебната фолиация за № 246. При предаването на текста отпаднаха само многобройните двуеточия след цифри и някои думи, като за улеснение на читателя двуеточията бяха съхранени само в случаите, когато те са поставени след съкратени думи. Историческият

коментар за споменати лица, топоними, термини и др., както и археографските бележки за несигурните разчитания на текста и препратките към други източници са отбелязани в бележка под линия.

Справочният апарат включва библиография, речник, именен показалец, показалец на географските имена и предметно-тематичен показалец. Индексите препращат към фолиацията на кондуките, като всички думи са предадени според новия правопис. Показалецът на географските имена включва названия на селища, държави, континенти, морета, реки и историко-географски области. Топонимите са подредени по старите наименования с всички техни варианти, споменати в извора, а към съвременните имена са направени препратки. При наименования на географски обекти на територията на България е пояснено на коя административна област принадлежат сега, а за тези извън територията на България са посочени държавите и административните области, в които попадат днес. Когато една и съща дума е изписана в две и повече форми, в предметния показалец е възприета най-често употребяваната, а в скоби са поставени и другите форми. По същия начин се подхожда и към термини, най-често отнасящи се до професии, които присъстват в кондуката едновременно с гръцките и турските си наименования. В речника на непознатите, чуждите и остарелите думи и предметно-тематичния показалец не са отразени разчетени под съмнение и неотъждествени с правилната форма лексеми.

Съставителите

Кондіка 245

л. 2г [с. 1]

мѣзѣре ¹ жито	1800 годѣ да сѣ знаѣ цю дѣваме жито ѿ нѡвото ²	гроша	пари
20	на хѣндросѣфа ³ по 5 грѡша ѿ пѡ ⁴	110	
20	на стѣфана кабанаро ⁵ по 5 грѡ ѿ пѡ	110	
6	на гаврїїла дѣкмеѣа ⁶ по 5 грѡ ѿ зѡля ⁷	34	20
10	на попѣ козма	57	20
20	на сѣи димитрїи вѣтѡ ⁸ : ски ⁹ по 5 ѿ зѡ:	115	
6	на самѣїла ѡролога ¹⁰ по пѣтъ грѡ ѿ пѡ	33	
12	на ѡмврѡѣ расѣ ¹¹ по 5 грѡ ѿ пѡ	66	
16	на григорїа зѡгрѣфа по 5 ѿ полз	88	
12	на попѣ тимѡдѣа по 5 ѿ зѡла	69	
10	на космѣ мїлѣна ¹² по 5 ѿ зѡла	57	20
6	на хѣи хрїсѣнда нѣшь по 5 ѿ пѡ	33	
7	на попѣ герѣсима ѡдрѣно ¹³ по 5 ѿ зѡла	39	20
4	на прѡтосїггѣло гѣрманѣ по 5 ѿ пѡ	22	

¹ Музурѣт/мѡзѡр е мярка за обем, използвана предимно по островите на Източното Средиземноморие за измерване на зѣрнени храни, но и за други земеделски произведения, както и на сол и зехтин. Терминѣт води началото си от италианското „misura“, което преминава във византийското „μισούριον“ и „μουζούριον“. Тѣй като става дума за мярка за обем, за която съществува съответният цилиндричен измервателен съд, теглото зависи от измервания продукт. Така един музур жито е равно приблизително на 12 оки, което варира в отделните селища. Терминѣт се е използвал и за измерване на площ, като с него се определя какво количество жито е нужно, за да бѣде засѣята дадена нива.

² Записите на този лист с малки несъществени различия съответстват на л. 32v в *Кондика* 55.

³ Прозвище, буквално „дебелият Ясаф“, от гр. χονδρός – пѣлен, едѣр, дебел.

⁴ Половина.

⁵ От гр. καμπανάρης – камбанар.

⁶ Дукмеджия (гюкмеджия), от тур. düğmecisi – занаятчия, който работи с неблагородни метали – олово, мед, бронз, месинг и др.

⁷ Золота (зол) – османска монета, парична единица, равняваща се на три четвърти от гроша или 30 пари. Може да се отнася както за монетата, така и за паричната ѝ равностойност.

⁸ Ватопедски.

⁹ Скит – монашеска обител, подчинена на по-голям манастир. Светогорските скитове биват общежителни (по архитектура и начин на живот са подобни на манастирите) или съставени от отделни килии, събрани около централен скитски храм (кириакон), където всички се събират неделните дни и на големи празници за общо богослужение. Ватопедският скит „Свети Димитри“ е от втория тип.

¹⁰ От гр. ѡρολόγας – часовникар.

¹¹ От гр. ρασάς – шивач

¹² От гр. μύλωνας – мелничар.

¹³ Т. е. от о-в Псара, дн. Гърция.

160	на протосингело гѣрмана по 5 ѝ 75 пѧ	860	
462	дадѣхъ на каицы ¹⁴ по 5: грѣ ѝ 6 парѝ	2380	10
6	на єдинъ аскитія ¹⁵ ѿ сѣ: димѝ по 5 ѝ зѣ:	34	2–
6	на х: григорѣа ѿ ватопѣ: скиѝ ¹⁶ : по 5 ѝ зѣ:	34	20
2	на дикѣята ¹⁷ ѿ ватопѣ: скиѝ: по 5 ѝ зѣла	46	
8	на христѣа ѝ на бацѣа ¹⁸ мѣ по 5 ѝ зѣла	46	
4	на хаци висарѣѡна хлѣваротъ		
12	на іерѡ ¹⁹ аѡдѣма котло ²⁰ : кѣлія по 5 ѝ зѣла	69	
6	на мотафѣята ²¹ по пять грѣ ѝ полъ	33	
582	дадѣхѡме на каикъ ѿ нѡвѡто житѡ по 5 грѣша ѝ 35 парѝ	3418	
448	мѣзѣре на каикѣи ²² ѿ старѡ житѡ по 5 грѣ 35 пѧ ²³	2632	
1842 ²⁴		10353 ²⁵	10

¹⁴ Каук, от тур. кауак – малка до средна гребна или ветроходна гървена лодка, използвана за превоз на стока.

¹⁵ Аскития, от гр. ασκητής – отшелник, пустинник, аскет. В *Кондука* 55 е вписано и името на аскета – хаци миѡхилъ.

¹⁶ Вер. Ватопедският скит „Св. апостол Андрей“.

¹⁷ Дикей – ръководител и настоятел на някой от светогорските скитове. В общежителните се избира от братството, а в цидиоритичните се определя по ред от всяка от килиите за срок от една година.

¹⁸ В *Кондука* 55 е вписано и името на бащата – захѣрѣа.

¹⁹ Допускаме, че в случаите, когато писачът изписва само „йерѡ“, би трябвало да става дума за йеромонах, а не за йеродякон, тъй като, доколкото можем да преценим, „йеродякон“ се изписва изцяло.

²⁰ От килия на манастира Кутлумуш.

²¹ Мутафчия, т. е. занаятчия, който изработва торби, чували, дусаги, черги от козинява прежда.

²² Каукчи, от тур. кауѣси – лодкар, който превозва стока с каук.

²³ Този ред е изписан с друга рѣка.

²⁴ В следващата графа е имало текст, който е изтрют от писаря или проверяващия.

²⁵ Цифрата е поправяна няколко пъти.

10

Кондіка 55

10

12.

ОПИС НА ДЪЛГА НА ЗОГРАФСКАТА СВЕТА ОБИТЕЛ,
НЕВКЛЮЧЕН В КОНДИКА № 245

Λ. 2r

1799 года	Ката́стихъ за долгъ мнѣ́йскіи ко́лѣкв долгъ ѿма мнѣ́йскѣмъ, на когѣ́ ко́лѣкв, ѿ фа́йдѣта мѣ́ по ко́лѣкв зѣ́ ѹписѣ́ваме да́сѣ зна́е	главы	фанды стотѣ	главы на фанды
мѣ́ ѿаннѣ́рїа 10	на ске́філака венедѣ́кта кшѣ́ропотѣ́скїи	500	6	30
м: февѣ́рїа 24	на ѿѣ́рѣ ѿ́кова ѿ́ котломѣ́шїи скѣ́тъ	300	8	24
ма́йя 16	на прои́гүменъ ѡ́гѣ́пїа ѿ́ ла́вра грѣ́	500	7	35
мѣ́ ма́йя 7	на по́пѣ ѡ́ндима пѣ́лѣтѣ́ ѿ́ ѿверъ	500	8	40
ма́йя 7	на ха́цїи ко́ста ѿ́ котломѣ́шѣ́ грѣ́	1500	7	105
февѣ́рѣ: 16	на прои́гүменъ досидѣ́а дохѣ́аѣ́рецъ	300	6	18
февѣ́рїа 4	на по́па ѿ́нѣ́сїфа ѿ́ кшѣ́ропотѣ́мъ	300	7	21
февѣ́рїа 4	на ѿѣ́рѣ ѡ́ндима ѿ́ кшѣ́ропотѣ́мъ	200	7	14
ѿаннѣ́: 1	на ѿѣ́рѣ ѿ́вани́кїа дѣ́кме́цїа грѣ́ша	100	7	
ма́йя 25	на ди́внїкїа ѿ́лоро́га	500	8	40
ѿ́нїа 5	на ѿѣ́рѣ ѡ́ндима ѿ́ келїа ва́топѣ́дска	300	6	18
ѡ́прїлїа 15	на ѿѣ́рѣ ле́ѡнїтїа фо́ртѣ́тно ¹	250	6	15
ѿ́нїа 26	на ѿѣ́рѣ ме́ѡѡ́дїа ѿ́ ка́псѣ́калїѣ́	1000	6	60
ѿаннѣ́: 26	на е́днѣ́го ѿ́ кшѣ́ропотѣ́мъ грѣ́	400	7	28
ма́йя 14	на по́пѣ досидѣ́а пѣ́лѣтѣ́	300	8	24
ѿѡ́нїа 14	на влѣ́хѣ ха́цїи ни́кїфо́ра	1000	8	80
ѿ́нїа 15	на ма́йсто́рь сидѣ́ръ грѣ́ша	1100	7	77
ѿѡ́нїа 24	на ѡ́нанїа ма́хѣ́ра	300	8	24
ѿ́лїа 2	на прѣ́тѣ́сїнѣ́лѣ	800	7	56
ѿ́нїа 20	на ѿѣ́рѣ се́рафї́мъ	400	6	24
ѿ́лїа 23	на ѡ́нагнѣ́ста	600	7	42
ѡ́прїлїа 23	на ко́ста се́ймѣ́нъ	300	7	21
		11450		796

¹ Прозвище, произхождащо вероятно от гр. глагол φортώνω/φορτίζω – товаря.

л. 2v

		главы	фаиды стотѣ	главы на фаиды
	исподѣрина сѣма	11450		796
мѣа іѹніа 3	на проигүмена кирилла ѿ котломѣ ²	1000	7	70
іѹліа 16	на іерѡ никифора ѿ симопетра	1000	6	60
мѣа маіа 1	на кѡста сеймень	350	8	28
априліа 18	на дѣма ливадѣѡтъ	1000	7	70
іѹліа 12	пѣки на дѣма ливадѣѡтъ	500	7	35
мѣа іѹліа 2	на хаѣи мака́рія ѿ ла́вра	500	8	40
іѹліа 2	на а́рхіма́дрита диѡнісіа ѿ ла́вра	500	7	35
мѣа іѹліа 24	на попѣ а́ндима ѿ ла́вра	700	7	49
іѹліа 14	на владѣката белегра́скѣи	500	8	40
а́вгуста 15	на попѣ нико́фора ѿ ке́ліа ла́врска	250	8	20
а́вгуста 15	на хаѣи гаврі́ила ѿ ла́вра	500	7	35
мѣа ноѣмѣ: 20	на по́па мака́рія ставро́да	400	8	32
ѡ́ктомв: 16	на по́па да́вида камилавка̀	700	8	56
мѣа іѹліа 15	пѣки на по́па мака́рія ставро́да	200	6	12
ноѣмвріа 13	на по́па а́ндима ѿ сі́менѣ ²	1000	7	70
ноѣмвріа 15	на хри́ста санида̀ ³	1000	7	70
мѣа іѹліа 25	на а́нанія боро́зель	500	7	35
мѣа ѡ́ктом: 20	на проигүмена деѡ́фана ѿ ла́вра	500	7	35
мѣа септем: 14	на хаѣи проко́пія ѿ ла́вра	500	7	35
мѣа септем: 26	на іерѡ генáдія ѿ ла́вра	100	7	
септемвріа 5	на панаѣѡ́та ѿ сли́вень	800	7	56
ноѣмвріа 5	на по́па некта́рія	200	8	16
мѣа ноѣм: 1	на іерѡ парде́ніа ѿ ставроникѣ́та	150	6	9
септѣм: 1	на по́пѣ мака́рія зѡгра́фѡ	400	8	32

² Есфизмен.³ Дѣскар, от гр. σάνιδι – гѣска.

Кондніка 246

л. 1r

1803: γδ̂:

приχ̂δ̂: 52 424:

χ̂ζαίμζ: 59 051: 1

111 475: 1

Χάρυζ: 104 091

7 384

111 475

10 843

9 430

12 330

3 178

36 087

50 698

10 549 20

[...]

3 814

40

Προηγούμενω¹

9 090

3 655

4 835

33 943

3 000

940

3 940

л. 1v – неизписан

¹ На произгумена, гр., но би могло да означава и предишното.

Съдържание

Предисловие	5
Кондика № 245	23
Кондика № 55	277
Опис на дълга на Зографската света обител, невключен в Кондика № 245	278
Записи, които не са преписани в Кондика № 245	295
Кондика № 246	299
Използвана литература	342
Речник	348
Именен показалец	358
Географски показалец	380
Предметен показалец	384
Палеографски албум	417